

URSULA
KOPP

ZAHRA DA PLNÁ ŽIVOTA

JAK PŘILÁKAT DO ZAHRA
DY UŽITEČNÉ ŽIVOČICHY

NÁVODY NA HMYZÍ
HOTEL, PTAČÍ BUDKU
A HRAD PRO JEŽKA

Ursula Kopp

ZAHRADA PLNÁ ŽIVOTA

Jak přilákat do zahrady užitečné živočichy

 GRADA

Grada Publishing

Ursula Kopp

Zahrada plná života

Jak přilákat do zahrady užitečné živočichy

Z německého originálu přeložila Lucie Rybová

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401

jako svou 7605. publikaci

Odpovědná redaktorka Anita Ponešová

Sazba a grafická úprava Jaroslav Kolman

Obálka Jaroslav Kolman

Počet stran 80

První vydání, Praha 2020

Vytiskla TNM print s.r.o., Chlumeck nad Cidlinou

© 2019 Originally published in German by HEEL Verlag GmbH, Germany, under the title: Nützlinge in Garten: Anlocken, Ansiedeln, Einsetzen

Licensing Agency: Agentur Dr. Ivana Biel, Schollstr. 1, D - 69469 Weinheim

© Grada Publishing, a.s., 2020

© Fotografie

Steinberger: str. 4, 6, 9, 11 (dole), 12–13 (nahore), 14–16, 18, 20 / 21 (vsechno), 24–26,

29–30, 32, 34 (nahore vlevo, uprostred 2x), 35 (2x), 37 (2x), 38, 41, 45, 52, 57, 73–75;

Strauß: str. 28, 34 (nahore vpravo, dole), 36; Wothe: str. 11 (nahore 2x), 13 (dole), 39, 42,

44, 46–56, 58–72, 76–77

© Fotografie na obálce

Steinberger; Strauss: str. 1 (vpravo nahore, dole)

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-1583-9 (pdf)

ISBN 978-80-271-2901-0 (print)

OBSAH

Předmluva	5
Zahrada blízka přírodě	7
Jak založit přírodní zahradu	8
Přírodní zahrada přátelská ke zvířecím pomocníkům	9
Živé ploty z keřů – barevná mnohotvárnost	10
Přirozená krása divoké louky	12
Divokým rostlinám vstup povolen	13
Suchá zídka – místo na slunci	14
Přírodní rybníček – živá voda	15
Příprava půdy	17
Jak se o přírodní zahradu starat	17
Péče o půdu	19
Stříhání	19
Rostliny pro přírodní zahradu	20
Nejlepší rostliny pro přírodní zahradu	22
Užitečný hmyz, nebo škůdce?	24
Hmyzí hotel a další obydlí pro užitečné tvory	27
Co je hmyzí hotel	28
To správné místo	29
Jak postavit hmyzí hotel	30
Vybavení hmyzího hotelu	34
Škvoří domeček	36
Zimní domek pro ježky	38
Ježčí hrad	38
Jak pomoci ptákům zahnízdit	39
Jak postavit budku pro sýkory	40
Budka pro ptáky, hnízdící ve výklencích	41
Portréty nejdůležitějších pomocníků	43
Rejstřík druhů a věcný rejstřík	78

PŘEDMLUVA

Nebezpečné, celosvětové masové vymírání včel a znepokojivý úbytek ptáčích druhů se stávají centrálním tématem ve společnosti i v médiích. Hlavní příčiny vidí německý Spolkový úřad pro ochranu přírody (BfN) v intenzivním zemědělství spojeném s monokulturami a masivním používáním pesticidů, čímž je také ničen původní životní prostor plný rozmanitých zdrojů potravy.

Každému z nás je jasné, že ztráta bytí jen jednoho živočišného druhu, který hraje svou konkrétní roli v potravním řetězci, povede nezbytně k dalšímu vymírání druhů a ke ztrátě stability a produktivity celého ekosystému.

Zachování biologické mnohotvárnosti je zaručeno jen tehdy, když zajistíme přežití opylovačů květů. K jejich posílení a podpoře může přispět každý. Musí se zásadně přestat s používáním pesticidů. Města a zemědělci mohou znásobit remízky, divoké louky, pěstovat květiny a nechat na krajích polí růst kvetoucí rostliny.

Zahrady, především ve městech, jsou dnes pro různé živočišné druhy útočištěm, a tím i náhradním životním prostorem, kolikrát dokonce poslední možností.

Spoustu malých a nenápadných zvířat v zahradě bereme na vědomí teprve poté, když se vynoří ve větším počtu nebo se zviditelní škodami na plodinách. Rychle pak mluvíme o napadení škůdci a zasahujeme chemickými látkami. Přitom si ale neuvědomujeme, že tím výrazně poškozujeme biologickou rovnováhu v zahradě. Kdo chce zahradničit v souladu s přírodou, měl by poznat různé obyvatele svého pozemku, aby při zakládání zahrady mohl brát ohled na rozmanitost živočišných druhů.

Tato kniha chce přírodním zahrádkářům pomoci při pozorování a osidlování jejich zahrad. Představuje nejdůležitější a nejčastější zvířecí pomocníky v zahradách, spolu s informacemi o jejich způsobu života, stravování a ekologických nárocích. Kromě praktických rad a návodů na zřízení obydlí pro užitečná zvířata obsahuje také tipy na to, jak malé zahradní pomocníky přilákat a aktivně je podporovat. Takhle se zahrada stane díky působení půdy, rostlin a zvířecích pomocníků oázou pro člověka i zvíře.

ZAHRADA BLÍZKÁ PŘÍRODĚ

Aby se užiteční živočichové cítili na zahradě dobře, musíte se postarat o příznivý životní prostor. Zahrady, kterým dominují travnaté plochy oseté jen několika málo druhy rostlin, malé pomocníky lákají jen málo nebo spíš vůbec ne. Naproti tomu ty, na nichž rostou keře a kvetoucí trvalky, nabízejí už výrazně více životního prostoru a možností potravy. V houštinách nacházejí místa k hnízdění ptáci, kteří s oblibou likvidují různé druhy hmyzu přživujícího se na listech. Hromady listů a roští pomáhají bezpečně přežít zimu ježkům. Suché zdivo s dutinami je zase ideální byt pro ještěrky. Kvetoucí rostliny přilákají nejen včely a čmeláky, ale také motýly a další užitečný hmyz. Zahrada blízká přírodě je tedy předpokladem pro to, aby se v ní usídlilo co možná nejvíce užitečných živočichů.

JAK ZALOŽIT PŘÍRODNÍ ZAHRADU

Smysl a kouzlo přírodní zahrady spočívají v tom, že ji nevytvořila lidská ruka, alespoň v tom obvyklém slova smyslu, s velkým úsilím a vysokými náklady. Přírodní zahrada je vlastně kousek přírody, v níž vládne ekologická rovnováha. Není potřeba ji nijak formovat zvenčí, pracujeme s tím, co už v ní je.

Nejdříve posuďte původní půdu: měla by se skládat ze zeminy, která se v daném regionu běžně nachází. Pak vyberte takové rostliny, které v okolí rády a bez větší péče rostou a prospívají. To jsou výhradně zdomácnělé druhy. Přírodní zahradník se tak jednoduše rozhlédne po okolí a svou zahradu založí tak, aby se do něj harmonicky začlenila. Což opět předpokládá znalost domácího rostlinného světa. Pokud už

vybíráte rostliny, musíte myslet také na to, aby byly vysazovány ve smysluplných skupinách. Aby mohla na zahradě opravdu vzniknout příroda, je nutné mít na paměti několik základních pravidel:

- Přírodní zahradník pracuje v souladu s přírodními zákony a učí se prostřednictvím pozorování života na zahradě.
- Je trpělivý, experimentuje a nebojí se zeptat na radu.
- Jeho hlavní myšlenka je: zahradničit s přírodou, ne proti ní. Proto v přírodních zahradách nepoužívá pesticidy ani minerální hnojiva. Pečuje jemně, přírodu jen koriguje, někdy také doplňuje.

PŘÍRODNÍ ZAHRADA PŘÁTELSKÁ KE ZVÍŘECÍM POMOCNÍKUM

Ve fungující zahradě jsou na sobě nespočetné součásti vzájemně závislé. Hlavním cílem při jejím zakládání je tak co možná nejvíce propojit životní oblasti. Pokud chcete například přilákat motýly, nestačí jen nabídnout jim květy poskytující nektar. Motýli potřebují také vhodné rostliny pro naklazení vajíček a jako krmivo pro housenky, stejně jako místo k zakuklení a k přezimování. Nestačí jenom pověsit ptačí budku, aniž byste připravili také přístup k vodě

a bezpečný úkryt pro hmyz a organismy žijící v půdě. Rozmanitá a přírodě blízká zahrada nabízí potravu, útočiště, životní prostor a možnost vývoje mnoha druhům zvířat – od žížal k ježkovi, od čmeláka k sýkorce. Čím více základních prvků života v sobě zahrada propojí, tím větší bude nabídka životních prostorů pro užitečná zvířata. Tím více živočišných druhů se v ní bude dobře cítit a starat se o biologickou mnohotvárnost a stabilitu.

Živý plot vytvořený z travin, keřů a trvalek.

Živé ploty z keřů – barevná mnohotvárnost

Živé ploty z keřů jsou ekologicky cenné, protože poskytují místním zástupcům zvířecího světa ochranu a potravu. Také se odlišují od obvyklých stálezelených jednotných živých plotů a jsou po celý rok okrasou: časně na jaře potěší barevnými kvítky, během léta plodí šťavnaté plody a na podzim je zdobí zářivé listí. Kromě toho vyžadují minimální péči a jsou také odolnější vůči rozmarům počasí i napadení škůdci.

Tyto divoké keře jsou důležitým životním prostorem především pro ptáky. Žebříček oblíbenosti z hlediska potravy vedou hloh, trnka obecná a plané růže. Hloh je například vyhledávaným keřem pro 160 druhů hmyzu a jeho bobule pojídá na 30 druhů ptáků. Planá růže je zase cenná pastva pro včely, šípky se až do zimy živí takřka 20 druhů savců a přes 25 druhů ptáků. V podrostu keřových plotů žijí zástupci pavouků a hmyzu, kteří slouží jako potrava ptákům. Střevlíkovití, obojživelníci i ježci hledají skrýše u země, v hustém houští.

Rozhodující, ve volné přírodě také už vzácnou částí živého plotu je jeho bylinný okraj. Leží pod keři a tvoří přechod k okolní zeleni nebo záhonům. Právě v něm žije značný počet zástupců hmyzu a obyvatelů půdy. Můžete nechat opadané listí zkompostovat přímo tam, kam spadne, a vrstvit odpad ze stříhání pod nebo vedle živého plotu. Brzy tam vznikne neproniknutelná zmeť větví, půdopokryvných dřevin, trávniku a divokých trvalek – ideální místo k přežívání pro ježky a další drobná zvířata.

Domácí divoké květy jsou cenným zdrojem potravy pro včely, motýly a další druhy hmyzu.

Přirozená krása divoké louky

Na divoké louce plné květin se stále něco děje, všude bují život: včely bzučí, čmeláci pobrukují a barevní motýli elegantně přelétají z květu na květ. A přece to není jen místo barevného hemžení a pastva pro oči. Má i další výhody: z dlouhodobějšího hlediska vyžaduje mnohem méně práce než obvyklý trávník.

Nejdůležitější je pro květinovou louku obsah živin v půdě. Většina planých květin a bylin roste na chudších půdách. Zahradní půdy jsou nicméně následkem hnojení často příliš bohaté na

živiny. Kdo má na své zahradě půdu příliš obohacenou, musí nejdříve odstranit původní pokryv, půdu zkypřit a zapravit písek. Kolik semen je zapotřebí, záleží na velikosti pozemku (5 g/m², hloubka setí 5 mm). Osivo by mělo být každopádně určeno pro podmínky místní půdy a zakoupeno u odborníka. Nejlepší čas pro zasetí je časné jaro a podzim. Osivo volně rozhodte, uválcujte a půdu udržujte vlhkou šest týdnů. Než se květinová louka zcela rozvine do své barevné rozmanitosti, bude to chtít určitý čas a ze strany zahradníka značnou dávku trpělivosti.